



RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, [7 marca 2017 r.]

Adam Bodnar

IX.517.908.2016.MK

**Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny**

W wystąpieniu z dnia 4 maja 2016 r. sygnalizowałem Panu Ministrowi problem dotyczący osób zwalnianych z zakładów psychiatrycznych po stosowaniu środka zabezpieczającego, które w świetle obowiązujących przepisów nie mogą korzystać z pomocy ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Wskazywałem, że prawo w sposób nieuzasadniony różnicuje sytuację tych osób w stosunku do osób pozbawionych wolności w zakładach karnych i aresztach śledczych.

W odpowiedzi udzielonej pismem z dnia 6 września 2016 r. (l. dz. DWOiP-I-072-19/16/5) Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował mnie, że podziela pogląd, iż obecny stan prawny stawia osoby zwalniane z jednostek penitencjarnych w lepszej sytuacji w porównaniu do osób zwalnianych z zakładów psychiatrycznych, wobec których stosowano środek zabezpieczający mimo, że „podstawą pozbawienia wolności zarówno w zakładach karnych, jak i zakładach zamkniętych są przepisy materialnoprawne tej samej ustawy”. Uznał także, że wskazana jest zmiana tego stanu. Podniósł jednakże, że zawarta w art. 43 § 19 k.k.w. delegacja do uregulowania w przepisach wykonawczych trybu udzielania pomocy ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej przewiduje, iż pomoc ta ma być udzielana *osobom pozbawionym wolności, zwalnianym z zakładów karnych i aresztów śledczych*". Oznacza to, że pomocy tej udziela się nie wszystkim pozbawionym wolności, lecz tylko zwalnianym, co więcej, tylko zwalnianym z zakładów karnych i aresztów śledczych. Delegacja nie obejmuje swoim

zakresem udzielania pomocy postpenitencjarnej osobom pozbawionym wolności, wobec których zastosowano środek zabezpieczający w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym. W związku z tym, kwestia ta nie mogła zostać uregulowana w wydanym na podstawie delegacji rozporządzeniu.

Krótko odnosząc się do tego stanowiska chciałbym jedynie zauważyć, że analiza treści rozporządzenia z dnia 29 września 2015 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, wydanego na podstawie upoważnienia zawartego w art. 43 § 19 k.k.w., wskazuje na pewną niespójność przedstawionej interpretacji z zakresem faktycznie uregulowanym przepisami rozporządzenia.

Analizując przepis § 31 ust. 5 rozporządzenia (*„Osoby pozbawione wolności i zwalniane z zakładów karnych lub aresztów śledczych składają wniosek do właściwego dyrektora jednostki penitencjarnej, zaś osoby zwolnione z zakładów karnych lub aresztów śledczych i członkowie ich rodzin oraz członkowie rodzin osób pozbawionych wolności – do zawodowego kuratora sądowego miejsca pobytu osoby uprawnionej do uzyskania pomocy”*) można zauważyć, iż w sposób niebudzący wątpliwości wyróżnia on pięć grup osób, które mogą korzystać z pomocy postpenitencjarnej: 1/osoby pozbawione wolności, 2/członkowie rodzin osób pozbawionych wolności, 3/osoby zwalniane z zakładów karnych i aresztów śledczych, 4/osoby zwolnione z zakładów karnych i aresztów śledczych oraz 5/członkowie rodzin osób zwolnionych z zakładów karnych lub aresztów śledczych. Obok osób zwalnianych i zwolnionych z zakładów karnych i aresztów śledczych jako odrębną grupę wymienia się więc również osoby pozbawione wolności.

Warto również przywołać przepis § 30 rozporządzenia i zawarte w nim regulacje, uprawniające do przeznaczenia środków Funduszu m. in. na finansowanie szkoleń i kursów zawodowych, programów podnoszących kompetencje społeczne, pracy nieodpłatnej, leczenia, a także kosztów badań specjalistycznych i kosztów grupowego ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków dla osób biorących udział w programach, szkoleniach, kursach zawodowych czy kierowanych do pracy nieodpłatnej. Praktyka pokazuje, że z uczestnictwa w tych przedsięwzięciach, finansowanych ze środków Funduszu, korzystają nie tylko osoby zwalniane z zakładów karnych i aresztów śledczych, ale osoby pozbawione wolności na różnych etapach wykonywania kary.

Mając na uwadze przywołane okoliczności nie jest przekonujące twierdzenie, iż tworząc przepisy rozporządzenia kierowano je jedynie do kategorii osób pozbawionych wolności, znajdujących się w procesie zwalniania z jednostki penitencjarnej. Przywołane przepisy pokazują, że rozumienie delegacji ustawowej było wówczas szersze i odnosiło się także do osób pozbawionych wolności innych niż zwalniane i innych niż zwolnione z jednostek penitencjarnych. Osoby pozbawione wolności to także te osoby, wobec których zastosowano środek zabezpieczający w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym. W tym świetle, nieuregulowanie kwestii korzystania przez te osoby z pomocy postpenitencjarnej wydaje się zatem bardziej niekonsekwencją, niż świadomą realizacją zamysłu ustawodawcy.

Odnosząc się jednak do zasadniczej kwestii zawartej w odpowiedzi udzielonej przez Sekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości chciałbym podkreślić, że bardzo cieszy mnie, iż zgadzamy się co do potrzeby uregulowania sprawy udzielania pomocy osobom, wobec których stosowano środek zabezpieczający w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym. Rozważając natomiast zaproponowane warianty możliwych rozwiązań tego problemu stoję na stanowisku, iż pomoc ta powinna być udzielana ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej. Przemawia za tym przede wszystkim fakt, że przepisy Kodeksu karnego wykonawczego regulują zarówno wykonywanie kary, tymczasowego aresztowania, jak i środków zabezpieczających. Jednocześnie to właśnie na podstawie przepisów Kodeksu powołano do życia Fundusz, którego środki mają służyć ułatwieniu osobom pozbawionym wolności w powrocie do społeczeństwa. Wyłączenie możliwości korzystania z tego Funduszu przez tych, którzy w konsekwencji popełnienia czynu zabronionego postanowieniem sądu zostali umieszczeni w zakładzie psychiatrycznym, jest nieuzasadnione. Ich problemy z adaptacją do warunków życia po opuszczeniu zakładu psychiatrycznego nie są ani inne, ani też mniejsze od tych, z którymi borykają się osoby opuszczające zakłady karne i areszty śledcze.

Jednocześnie, włączenie regulacji dotyczących udzielania osobom internowanym pomocy ze środków Funduszu, do przepisów ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, nie jest racjonalne, ani też zgodne z wymogami logicznej poprawności i spójności prawa. Mogłoby również powodować wrażenie nierównego traktowania osób przebywających w szpitalu psychiatrycznym tytułem środka zabezpieczającego w stosunku do pozostałych

pacjentów, dla których nie przewidziano tego rodzaju pomocy w przepisach ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Analogicznie spojrzeć należy również na propozycję uregulowania tej kwestii w przepisach ustawy o pomocy społecznej.

W związku z powyższym, na podstawie art. 16 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 1648 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o podjęcie inicjatywy legislacyjnej w celu zmiany brzmienia delegacji ustawowej zawartej w art. 43 § 19 k.k.w., w kierunku wskazanym w niniejszym wystąpieniu generalnym. Przepis ten powinien wyraźnie upoważniać do uregulowania w przepisach wykonawczych zasad korzystania z pomocy ze środków Funduszu przez osoby, wobec których zastosowano środek zabezpieczający w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym.

(-) [*Adam Bodnar*]